

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Hanibal Orațiu Dobjanski, Scrieri memorialistice

Prof. univ. Dr. Mircea POPA

Am arătat într-un număr anterior că însemnările memorialistice ale colonelului botoșănean de origine poloneză au văzut lumina tiparului sub îngrijirea mea, în 2015, la editura Argonaut din Cluj-Napoca. Reproducem din această carte câteva care ni s-au părut mai deosebite, deoarece nimeni astăzi nu le mai cunoaște.

Dobjanski, Amintiri din război : primar al municipiului Chișinău

În 1941 am fost numit la comanda Regimentului 9 Călărași „Regina Marioara a Jugoslaviei”, cu sediul la Constanța, având un divizion detașat la Tekirghiol și un escadron la Murfatlar. La sfârșitul lunii iunie, România intrând în acțiune pentru eliberarea teritoriilor cotate la Est și N/ord/ E/st/, regimentul a mobilizat în comuna Ciocârlia de Jos (Bül-Bül pe turcește) după care a fost transportat cu trenul pe frontul Prutului, în regiunea Țiganca. O ploaie vrăjmașă continuă a îngreuiat foarte mult operațiunile în zonă. Lunca Prutului apărea ca o mare.

Către sfârșitul primei decade din iulie, o telegramă transmisă prin Marele Stat Major mă anunța că din ordinul Conducătorului Statului sunt numit primar al municipiului Chișinău și să plec imediat la Iași, unde eram așteptat de Ministrul de Interne.

După peripeții de mai multe ore, pe drumuri ocolite, pentru a putea birui cu mașina mlaștinile formate de prea abundentele ploi, am ajuns la gara Scânteia, unde am luat trenul pentru Iași. Ministrul de Interne (generalul Popescu) m-a pus la curent cu mersul operațiunilor în Basarabia și mi-a comunicat câteva instrucțiuni date de către Conducător, în ce privește comportarea noastră și a subalternilor respectivi în provincia dezrobită. Am găsit în Iași numai vreo cincisprezece funcționari din cei refugiați și, împreună cu aceștia, în una din sălile Palatului Administrativ, am întocmit nucleul serviciilor primăriei. Trupele noastre și aliate pătrunseseră în Basarabia, dar Chișinăul încă nu căzuse. (Una-două zile mai târziu am primit de la M.St.Major șase autobuze din cele care circulau în capitală, ca să plec cu ele la Chișinău, luând cu mine și personalul Chesturii. Mașinile s-au dovedit neputincioase. Numai două din ele au putut ajunge în aceeași zi la Chișinău.

Din Iași am pornit spre sud, de-a lungul Prutului, pe care l-am trecut pe podul Albița. Când am pus piciorul pe pământul provinciei eliberate, am îngenușat și l-am sărutat cu lacrimi în ochi. Cu acest prilej mi-am amintit că în afară de anii trăiți în Basarabia aveam cu aceasta o legătură mult mai veche; la 16 mai 1912, când rușii serbau cu fast la Chișinău o sută de ani de la anexarea provinciei și în disprețul poporului subjugat și scriau pe soclul statuii lui Alexandru I „Basarabia recunoscătoare”, un grup de elevi din cursul superior al Liceului „Laurian” din Botoșani, ne-am adunat seara în grădina Belvedere (astăzi Eminescu) la un miting de protest, cel puțin simbolic.

Ne-am urcat în chioșcul muzicii, unde a luat cuvântul elevul Atanasie Dumitru, vestegind actul răpirii, calificând de nerușinate serbările de la Chișinău și invocând justiția imanentă. Au urmat după

145 ani de la proclamarea Independenței României

aceasta tunete de aplauze și strigări: „Jos imperialiștii! Jos cotropitorii! Vrem eliberarea fraților noștri!” În continuare am cântat în cor versurile lui Eminescu pe care le învățasem și le cântasem cu toții prin școlile primare. „Auzi, departe zăngănit de săbii/ Cei asupriți și cu nevoi,/ E glasul blând al Basarabiei,/ Ajunsă-n ziua de apoi./ E sora noastră cea mezină,/ Gemând sub cnutul de calmuc/ Legată-n lanțuri a ei mână/ La... o duc./ Calmuci, tătari, dușmani păgâni,/ La arme, la arme, frați români !”

Regret că aceste versuri ale marelui Eminescu (inclusiv melodia) sunt astăzi aproape necunoscute românilor, așa după cum a rămas și *Doina*, de același autor.

Când am ajuns la Hâncești (astăzi Katowski), populația ne-a primit cu pâine și sare. Între distrugerile făcute de fugari era și castelul lui Manuc Bey, care adăpostea valoroase opere de artă.

La Chișinău am ajuns pe înnoptate. Centrul orașului cu catedrala și partea de jos a orașului erau total distruse. Câteva clădiri mai continuau să ardă. Pe alocurea mirosea a cadavru. Toate instalațiile vitale erau diabolic distruse. Pe alocurea ne deschideam anevoie drum printre dărâmături. Pe de altă parte, peste 100,000 de locuitori rămași în oraș n-aveau cu ce se alimenta. Cu mare greutate am putut face rost (de la fântâni) de un minim de apă necesară pentru răniții spitalizați. Toți veneau la mine, livizi ca niște stafii, cerând apă, pâine, lumină... Mi-am dat numaidecât seama de situația în care mă găseam în calitate pe care o aveam și m-am întrebat dacă nu cumva persoana care mă numise nu mă onorase cu o prea mare încredere. N-aveam deocamdată în jurul meu decât o mână de colaboratori, nici un mijloc de transport și nici un ban. Pe de o parte, a trebuit să refac instalațiile vitale, pe de alta, să deblochez orașul de mii de vagoane de dărâmături și să demolez triste ziduri rămase în picioare. Numai omul care în viața lui s-a pomenit împresurat de greutate și a știut să le înfrunte ar putea înțelege volumul de muncă multilaterală care a fost necesar pentru a rezolva complexul de probleme ce mi se puneau simultan și stringent în față. Luni și ani de zile n-au mai existat pentru mine ore de odihnă și masă ca toți oamenii. Orice aliment consumam aveam impresia că mănânc hârtie.

Cu încetul, mi-am înmulțit colaboratorii, reprimind în serviciu pe cei care nu s-au putut refugia din forță majoră. Puținele mijloace de transport moto, care mi-au fost restituite de către Ministerul de Interne, nu reprezentau nimic față de necesitățile survenite. În schimb, germanii, care dispuneau de o unitate denumită „Fucs”, dotată cu tot felul de mijloace de transport care n-aveau altă misiune decât să scoțească și să colecteze peste tot alimente, băuturi și diverse materiale utile, adunau cu toată sânguința tot ce se mai găsea ascuns sau risipit. În situația de aliați cu ei, am procedat cu toate menajamentele posibile, dar n-am putut evita unele conflicte.

Ca să-mi sporesc dotațiunea de mijloace de transport, am fost nevoit să adun de pe drumuri epave de mașini și să le repar într-un atelier creat în acest scop. Am început de asemenea să adun motoare mici (numai de câte 100 HP), de pe unde se mai găseau pentru a putea furniza un minim de curent electric. O altă echipă a reușit să înjghebe din combinarea a două motoare distruse, de câte 120 HP, primul motor mai puternic. În sfârșit, aproape după doi ani am reușit să instalez un motor de 2000 HP, adus din Germania, cu aprobare specială, trecut ca material de război. Paralel cu aceasta, o echipă lucra la refacerea vagoanelor de tramvai, iar alta la refacerea uzinei de apă.

Una din cele mai grele probleme ce mi s-a pus era procurarea pâinii de toate zilele, întrucât nu aveam în oraș și nici măcar în apropiere, nici grâu și nici mori care să-l macine. La început cumpăram grâu de la Soroca sau Bălți și trimiteam să-l macine la Huși! Neîmpăcat cu această situație, am început a construi o moară, parte cu piese găsite printre dărâmături, parte cu piese comandate la București. Zidăria care se lucra iarna era învelită cu saci pentru a nu îngheța. În acest fel, treptat și cu greutate imense, orașul a fost readus la viață, chiar și înfrumusețat cu statui, parcuri și răzoare cu flori.

Statuia lui Ștefan cel Mare am readus-o de la Vaslui, unde și-a petrecut refugiul de un an, pe un mic soclu, în curtea bisericii zidite chiar de domnitor. Cu acea ocazie am avut un interesant schimb de scrisori cu generalul Rășcanu (fost ministru de război și primar general al capitalei), care în acel an funcționa ca primar al orașului Vaslui. Până la sosirea blocurilor de piatră necesare (de la Cosăuți-Soroca) pentru reconstituirea soclului dispărut, pe locul fixat de generalul V Rudeanu (inițiatorul operei), am așezat statuia pe un soclu amenajat în fața catedralei, căruia i s-au adăugat emblemele și inscripțiile adecvate.

Statuia Lupoacei romane (la fel cu cea de la Roma și București), donată Basarabiei de către Italia, am așezat-o pe o coloană în fața Parcului orașului. Cu prilejul refugiului din 1944, am demontat-o și am depus-o, împreună cu statuia lui Ștefan cel Mare, și cu cea a lui Vasile Lupu (aceasta din urmă ridicată

145 ani de la proclamarea Independenței României

la Orhei unde domnitorul înălțase o biserică) și cu busturile lui Vasile Stroescu și a poetului Alexe Mateievici, în parcul Romanescu din Craiova. Toate bronzurile au fost ridicate de către organele sovietice, dar, cu excepția statuii lui Ștefan cel Mare și Vasile Lupu, li s-au dat altă destinație.

La 26 martie 1942 a avut loc la Chișinău un miting la care, în afară de popor și de autoritățile locale, a participat mareșalul Antonescu, mai mulți foști prim miniștri, numeroși foști miniștri și rezidenți regali, înalți prelați și foști deputați în Sfatul Țării, care au votat unirea în 1918. S-au ținut discursuri înflăcărâte și a domnit un entuziasm de nedescris, la care au participat și câteva sute de români transnistreni.

Printre ruine și morminte

Între primele case de existența cărora voiam să aflu a fost și VILA CERCHEZ, care aparținuse odată soției mele și de care mă lega amintiri din cele mai frumoase. Locuisem acolo șapte ani. Ulterior, vila a fost achiziționată de municipalitate și oferită în dar mareșalului Badoglio al Italiei, proclamat cetățean de onoare al Chișinăului, în urma vizitei pe care o făcuse în Basarabia, în calitate de sol al Italiei, pentru a se convinge la fața locului de naționalitatea poporului locuitor între Prut și Nistru. Cu durere în inimă n-am găsit în mijlocul frumosului parc de odinioară decât ruina fumegândă a vilei. Am aflat că acolo, favorizat de izolarea clădirii, a funcționat N.K.V.D.-ul, care folosea pivnița pentru aplicarea împușcăturilor în ceafă, fără efect sonic în afară. Și mai grozav m-au impresionat gropile din dosul clădirii, din care s-au scos șaptezeci și cinci de cadavre – în mare majoritate tineri – dintre care și unii elevi de liceu. Am făcut un convoi de 75 de căruțe cu sicrie, care a străbătut orașul până la Cimitirul Eroilor, unde cadavrele au fost re-înhumate creștinește, sub binecuvântarea a cinci mitropoliți care se aflau în trecere prin Chișinău. Le-am ridicat și un monument cu inscripție adecvată. În curtea fostei Prefecturi am găsit câteva închisori, mai bine zis niște fântâni betonate, cu o gură de pătrundere numai de vreo șaizeci de centimetri...

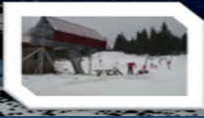
Palatul Primăriei, precum și cel metropolitan, erau distruse. La fel și catedrala, împreună cu centrul și Orașul de jos. Din fericire, clădirea din str. Regele Ferdinand 139, în care aveam și eu un apartament, era în picioare. Era însă total devastată. Era și minată. Timp de câteva zile câteva case incendiate au continuat să ardă. Mi-au trebuit mai multe săptămâni de lucru pentru a degaja străzile de ziduri și de acoperăminte prăbușite.

Activitatea de refacere

Întrucât ne aflam în plin război, când mai toate forțele de muncă erau mobilizate pentru susținerea frontului și când în fața țării stăteau atâtea probleme grele, reconstrucția totală a orașului nu putea fi încă la ordinea zilei. S-a avut însă în vedere și aceasta și s-a alcătuit un vast plan de sistematizare (arhitect O. Doicescu), a cărui aplicare urma să aibă loc în condiții de pace. Am început cu refacerea instalațiilor vitale (apă, canal, electricitate, tramvaie, mori, ateliere, fabrici), pe care le-am găsit total distruse și erau indispensabile normalizării vieții. Eforturile necesare pentru această realizare se înțelege de la sine. Tot în primă urgență s-a impus reamenajarea spitalelor de răniți și bolnavi, precum și a localurilor de școală. Dintre marile clădiri incendiate s-au refăcut: Catedrala, Banca Municipală și s-au continuat lucrările de construcție a Palatului Cultural și a Cercului Militar.

În activitatea desfășurată, m-am bucurat de largul sprijin al ambilor guvernatori care s-au succedat între anii 1941-1944 (gen. Const. Voiculescu și gen. Olimpiu Stavrăț). În materie de asistență socială – extrem de simțită –, m-am bucurat în primul rând de sprijinul Consiliului de Patronaj Central. D-na Maria Antonescu, președinta comitetului respectiv, a contribuit cu importante ajutoare materiale (efecte spitalicești, îmbrăcăminte, alimente) și a vizitat orașul la intervale dese, depunând personal o muncă stăruitoare. Același concurs l-am avut și din partea neobositei doamne Cornelia Forțu. De asemenea m-am bucurat de concursul altor organizații sociale din țară: „Societatea Femeilor Ortodoxe Române” (d-na Alexandrina Cantacuzino), Societatea „Crucea Roșie” (d-na Maria Pelivan), „Amicii tinerelor fete” (d-na Orghidan), toate cu colectivul respectiv. În cadrul Consiliului de Patronaj local, al cărui președinte eram de drept, au activat numeroase doamne, cu deosebire soții de militari și din cadrele didactice. Soția mea, împreună cu un harnic colectiv, și-a luat asupra sa grija răniților și bolnavilor din Spitalul Militar.

Din personalul didactic, care a activat deosebit de meritoriu la marile spitale, a fost d-na Nina Gobjilă și d-na Negrescu. De asemenea, d-na Alexandra Nicolaescu și d-na Berezovski. Spațiul nu-mi îngăduie să citez toate numele doamnelor care și-au consacrat multe ore din zi și din noapte la căpătâiul

suferinzilor. Mă închin cu respect în fața acelor suflete nobile care au dat dovadă de cel mai sublim devotament – uneori împins până la sacrificiu – în slujba patriei și a umanității.

Tot pe teren umanitar și național am conlucrat de aproape cu Efrem Tighineanu, mitropolitul Basarabiei, o minte luminată și o inimă caldă, cu care am păstrat legătura până la moartea sa. Alături de predecesorul său în scaun – mitropolitul Gurie - și alături de alți preoți români basarabeni, își doarme somnul de veci la mănăstirea Cernica, unde și-a încheiat viața monahală. Aceeași strânsă legătură am păstrat-o și cu armata (gen/eral/ Vasile Atanasiu, comand/antul la/.C. 3 A), care mi-a dat un neprețuit concurs în opera mea de normalizare a vieții.

Mareșalul, în drumul spre front, se oprea, din când în când, la Chișinău, unde dinamiza întreg aparatul de stat. Odată, când venise vorba despre niște legi financiare a căror aplicare rigidă ar fi afectat negativ finanțele municipiului, a exclamat: „Înainte oricăror legi este conștiința dumneavoastră!”

Critici la adresa primarului

Am fost întotdeauna dispus să ascult cu interes și chiar cu recunoștință criticile la adresa persoanei și activităților mele și, în măsura convingerii, am ținut seama de acestea. Am avut însă și critici incompetente și chiar lipsite de obiectivitate, uneori absurde. Citez doar câteva:

1) Primarul tolerează în parcul orașului bustul lui Pușkin.

Dacă Pușkin ar fi fost un om politic sau erou străin de neam, natural că bustul său nu și-ar fi justificat locul într-un parc din țara românească, afară de cazul când persoana acestuia ar fi afectat pozitiv sufletul românesc. Dar Pușkin a fost un poet care prin opera sa aparține nu numai neamului său, ci întregii omeniri, deci și poporului român. Și acesta, cu atât mai mult, cu cât poetul a fost un luptător aprig pentru libertate, așa cum i-a plăcut poporului român să fie întotdeauna, și cu cât numele său a rămas legat de Chișinău, locul unde și-a petrecut câțiva ani de pribegie. Și apoi, înaintea mea și a criticului respectiv, bustul a mai fost văzut de nenumărați alți patrioți români, de mulți savanți, între care și N. Iorga, fără ca vreunul din aceștia să se fi simțit atins în sentimentul național.

2) Primarul tolerează deasupra orașului cârduri de ciori gălăgioase și murdare.

Se știe că aceste păsări neplăcute invadează orașele fără a cere învoire cuiva. Ele se năpustesc mai ales în vreme de iarnă, când câmpurile înghețate nu le oferă hrană îndeajuns. În Chișinău cu mii de case avariate, ele se simțeau mai bine ca oriunde, ca într-o cetate inexpugnabilă.

Descotorosirea de ciori însă e așa de grea și impune mijloace așa de mari și personal specializat, încât legea a lăsat această grijă Ministerului de Agricultură, cel mai interesat în cauză. Dar în plin război, când erau atâtea nevoi presante la ordinea zilei, grija ciorilor părea un lux. Totuși, fără mijloacele ministerului, am încercat să fac ceva și împotriva acestor musafiri neplăcuți. Am recurs la bunăvoința unui grup de vânători – m-am înarmat chiar eu însumi cu o pușcă – care, la diferite intervale, își puneau armele în acțiune, doborând de fiecare dată câteva mii de capete. Fapt era că în ciuda acestui masacru, masa ciorilor nu părea să scadă. Într-o bună zi însă m-am pomenit cu două personaje – din care unul cunoscut ca om de știință – care mi-au reproșat ofensiva asupra acestor „nevinovate” ființe, sub motiv să sunt necesare pentru păstrarea echilibrului ecologic. Chestiunea echilibrului ecologic invocată, îmi era cunoscută: în numeroase cazuri chiar a fost în mod practic dovedită. În speță însă, n-am fost conștienți. De ce oare Ministerul de Agricultură „competent” – e pus pe stârpirea ciorilor? Nu putem menaja chiar toate jivinele. Atunci, de ce nu și ploșnițele?!... În orice caz, fără să fiu responsabil față de vreo lege, am fost criticat, de unii, că tolerez ciorile, de alții, că le stârpesc.

3. Primarul tolerează în municipiu o stradă cu numele denumită „Moscova”. În fapt nu exista demult o asemenea stradă, dar, un „binevoitor” (desigur cu pretenții de mare patriot) a găsit pe peretele unei case dintr-o suburbie, sub un strat de văruială, o etichetă rămasă din timpul țărilor și a încercat să bată monedă din descoperirea sa.

4. Un cetățean s-a alarmat și s-a prezentat indignat la redacția unui ziar, /sub pretext /că, în drumul său a întâlnit, ziua mare, un măturător în plină activitate, ridicând un praf care ajungea până la nasul său. Întrebat de ce nu se face această lucrare pe timpul nopții, adevărul era că, cantitatea de moloz și de gunoi împrăștiată din dărâmături era așa de mare pe alocurea, încât nu ajungea noaptea pentru a obține rezultatele dorite. Întrucât întreg orașul devenise un șantier, activitatea mea se desfășura în mare parte pe teren. În cancelarie stăteam numai cât era strict necesar. În fiecare zi, la anumite ore, ușa mea

145 ani de la proclamarea Independenței României

era deschisă tuturor cetățenilor care aveau doleanțe din acelea ce intrau în competența mea. Cazurile juste se rezolvau cu o operativitate militară. Erau și din acei care mă supărau, răpindu-mi timpul cu chestiuni neinteresante, nelegale și chiar absurde.

La Prefectura județului Bălți

La 1 mai 1940 am fost mutat la prefectura județului Bălți, unde n-am funcționat decât două luni până la evacuarea forțată a Basarabiei, la finele lunii iunie. Abia avusesem timpul să parcurg județul pentru a-l cunoaște.

Retragerea mea din Bălți a fost foarte aventuroasă, întrucât Rezidența regală din Iași, cu care am putut păstra legătura telefonică până în momentul intrării rușilor în oraș, nu mi-a îngăduit să părăsesc terenul. Ca o culme, o explozie care a avut loc în ajun a aruncat în aer podul de peste Prut, ceea ce a avut ca urmare pierderea singurului automobil de care dispuneam. (Podul fusese minat de către noi și a explodat datorită unui trăznet). N-am plecat decât după ce am dat toate ajutoarele posibile celor ar voiau să plece, după ce am expediat valorile și am predat cu acte anumite bunuri. M-am strecurat anevoie până la o răspântie și m-am retras cu ajutorul a două trăsuri înhămate, împreună cu vreo șase soldați și vreo trei funcționari. Fiind urmăriți de către o iscoadă, am parcurs drumul până la Prut, întârziind urmărirea din poziție în poziție. Oficial nu eram în război cu armata sovietică, dar în cursul retragerii au avut loc și acte de forță, ca în război. Cu acea ocazie mi-am pierdut casa din Chișinău și tot avutul, dar am suportat cu suflet egal această pierdere, întrucât lovitura pe care o promisem era circumscrisă în marea durere a țării pentru amputarea barbară a sfintelor hotare din trei provincii voievodale.

Am ajuns la Iași după două zile și o noapte de hăituaială, livid și cu barba crescută. Înainte de a mă arăta la Rezidența Regală, am intrat la un coafor din strada Lăpușneanu pentru a ieși de acolo cu un aspect mai omenesc. În timpul ce mi se făcea toaleta, am tras involuntar cu urechea la un dialog între doi clienți vecini, cu privire la ultimatul primit și la dezastruoasele implicații ale acestuia. Se știa că din cauza caracterului hain al ultimatumului, multă lume n-a prididit să se retragă; că mulți copii au rămas despărțiți de părinți și că, în general, a fost o jale de nespus, ceea ce era vădit în intenția colosului invadator. Între altele, mi-a fost dat să aud:

„Știi că prefectul de Bălți n-a venit? Există temeri că s-a întâmplat ceva cu el...

- Am auzit că l-ar fi tăiat în bucăți! interveni celălalt.

Am fost tentat să-i lămuresc pe loc în ce privește prefectul de Bălți, dar m-am reținut, mai ales că briciul frizerului îmi aluneca pe obraz. Nu i-am lămurit decât după ce m-am ridicat de pe scaun, spre stupefacția tuturor celor aflați în prăvălie. La Rezidență mi s-a făcut o primire deosebit de caldă și mi s-au adresat felicitări pentru modul cum efectuasem evacuarea. După un scurt popas la Iași, am plecat la București unde m-am prezentat ministrului de interne, care, la rândul său mi-a adresat felicitări și m-a oferit prefectura de Romanați, pe care am luat-o în primire la începutul lunii iulie. De altfel, deocamdată, nici nu aveam unde mă duce. N-aveam nici pernă sub cap. Abia aveam cu ce mă primeni.

Notez că membrii guvernului pe care i-am văzut erau cumplit de consternați de calamitatea căzută asupra țării.

Ce s-a petrecut în zilele de 28 - 30 iunie (1940)

În seara de 28, guvernul român a fost surprins de ultimatumul primit. I-a fost foarte greu a-și fixa imediat atitudinea. S-a ținut un Consiliu de Coroană, la care generalul Florea Țenescu, Șeful Marelui Stat Major, a arătat pe șleau ce putem și ce nu putem face din punct de vedere militar cu modestele noastre mijloace, oricât de eroici am vrea să fim. În orice caz, nici nu se putea vorbi de o rezistență de durată pe Nistru, mai ales că în acel moment și alți dușmani stăteau la pândă. S-au consultat aliații - Parisul și Londra -, dar ambele au declarat că le pare rău, dar în situația dată nu pot face nimic pentru noi. S-a consultat apoi Berlinul, care a răspuns limpede: „- Cedați!”. Neavând încotro, s-a cedat pentru a se putea salva restul. Cu aceasta însă, apetitul sovietic nu era satisfăcut decât parțial. Aceștia urmăreau o invazie până la Carpați, restul oferindu-i grațios lui Hitler. (Au avut loc și provocări intenționate din partea Sovietelor). În scopul urmărit, Molotov (ministrul de externe) a plecat la Berlin. Spre surprinderea lui însă, Berlinul a răspuns negativ, astfel că Molotov s-a înapoiat mai repede decât crezuse și foarte dezamăgit. Bineînțeles că Hitler nu garantase frontiera Prutului din dragoste pentru noi, ci numai având

145 ani de la proclamarea Independenței României

în vedere o așa bună bază de plecare la ofensivă și nici izvoarele petrolului României. Ceea ce pune vârf neomeniei ultimatumului sovietic era termenul insuficient pentru o retragere regulată, nu numai a civililor (cu trenul), ci și a armatei pe șosele. De exemplu, de la Cetatea Albă nu se putea ajunge în marș, pe jos, la Prut, în 48 ore. Pe de altă parte, tatonările guvernului și contrapropunerile (refuzate) au consumat și ele aproape 24 de ore, astfel încât, în mod practic, n-au rămas decât ceva mai mult de 24 de ore, fapt care a produs mare panică în lumea civilă.

Dacă țării, care din lăcomie au anexat o provincie ruptă din trupul unei țări străine, s-au arătat fățiș imperialiști, urmașii acestora care au repetat raptul în 1940 și 1944 s-au dovedit ultraimperialiști, în ciuda umanității pe care o trâmbișau și în ciuda unor declarații de prietenie. („Apără-mă, Doamne, de prieteni!”). Românii nu vor uita asta niciodată!

La Prefectura județului Romanați

Am fost adânc mișcat de primirea pe care mi-au făcut-o romanașii, pe care i-am găsit, ca și mine, cu inima îndoliată pentru dureroasa și nedreptă amputare a hotarelor țării.

Am găsit județul bine organizat. Teritoriul rural cu gospodării bine închegate, m-a impresionat foarte favorabil. Prin contrast, orașul capitală (Caracalul) l-am găsit foarte înapoiat sub raportul traiului. Proprietarii din județ locuiau parte la Craiova (jud. Dolj), parte pe la conacele lor foarte confortabile. În Caracal nu exista nici un restaurant civilizat. Doar câteva birturi pârlite, cu mâncăruri de primitivitate dezolantă, de la care plecai flămând. În cel mai mare dintre acestea, prefectului i se făcea cinstea de a i se așterne pe masă coli proaspete de hârtie. Se serveau peste tot ciorbe chioare și bucăți de carne fără aspect, ades fără garnituri și mai totdeauna fără salate. Am fost nevoit să fac puțină școală unuia din birtași. M-am mirat cum era posibil ca din bogăția de pește care venea pe Dunăre și se recolta la cherhaneaua de la Celei nu se găsea nimic pe piața din Caracal. Am fost nevoit să intervin pentru a remedia situația.

Întrucât în acel an recolta jud/ețului/ Rommanați a fost excelentă, iar cea a județului Gorj a fost deficitară, am făcut apel la agricultorii romanași de toate categoriile, care, spre onoarea lor, au răspuns cu multă generozitate, fiindcă au dat direct din produsul lor, fie bănește. M-au surprins în chip deosebit câțiva gospodari cu obraji arși de soare, îmbrăcați în cămeșoi, care au depus pe biroul meu câte cinci mii de lei pentru sinistrații gorjenii. Din moravurile politice vechi m-a frapat în chip deosebit mulțimea de scrisori anonime, în cea mai mare parte neîntemeiate.

În cursul verii, regele Carol al II-lea a plecat din țară. Înainte a avut loc și cedarea Ardealului de Nord. Nu trecu mult și s-au instalat la putere legionarii, astfel încât nu-mi mai vedeam nici un rost în administrație. Doar garanția morală pe care o oferea Conducătorul Statului.

Cu prilejul șederii în Caracal, am fost pus la curent și cu glumele care circulau pe socoteala pașnicilor caracaleni. Una dintre acestea și cea mai răspândită era că acolo s-ar fi răsturnat carul cu proști. Caracalenii însă, care aveau răfuieli cu anumiți vecini din cealaltă parte a Oltului răspundeau și mai mordant: „Carul nu se știe bine unde s-a răsturnat, dar se știe precis că boii s-au oprit la Slatina!” În ciuda ironiilor însă, caracalenii s-au învrednicit să înfrumusețeze orașul, ridicând în centrul său un frumos monument comemorativ al Păcii din Balcani, încheiată în 1913, la București. Și fiindcă prin aceea pace România a obținut ca compensație pentru efortul militar așa-zisul Cadrilater, de la sudul Dobrogei, ansamblul monumental ridicat într-un rond central a dobândit, în graiul comun, numele de „Cadrilater”. Se spune că, la auzul acestui termen impropriu, marele învățat N. Iorga ar fi exclamat: „- Să nu se mai conteste geniul caracalenilor! Sunt primii în lume care au reușit să aibă un Cadrilater rotund! Mai presus de toți matematicienii de pe glob au reușit să rezolve „insolubila” problemă a cvadraturii cercului!”

Dar monumentul în cauză a dat prilej și altor speculații de aceeași natură. De frumoasă aparență, reprezintă o femeie (simbol al victoriei) având sub picioare câteva epave (simboluri de luptă) între care și o obadă a unei roți de tun.

- Asta e o obadă de la carul cu proști care s-a răsturnat aici! a exclamat un mucalit, și exclamația a trecut din gură în gură, în toată țara. Unii, cu imaginația și mai bogată, s-au făcut a ști că plasarea obezii pe monument ar fi fost făcută de către sculptor, ca un act de răzbunare contra edililor care l-ar fi nedreptățit, neachitându-i o parte din plata cuvenită.

145 ani de la proclamarea Independenței României

În fond, caracalenii sunt prea deștepți pentru a se supăra de atari glume și ripostează totdeauna cu duh. Ba chiar câte o dată își pun și ei imaginația la contribuție și râd pe propria lor socoteală. Cică, la întrebarea: „de ce se cumpără cărți numai de la anticari?“, unul dintre ei ar fi răspuns: „Ca să punem în biblioteci cărți gata citite!...”

La Prefectura județului Vlașca

În timp ce mă gândeam să demisionez de la Romanați, mi-a sosit mutarea la Giurgiu (prefectura jud/ețului/ Vlașca), mutare pe care o solicitasem mai demult, în scopul de a mă apropia de București. Am crezut de rigoare să mă prezint la noul post, rămânând ca, în funcție de situația din țară, să iau o hotărâre definitivă. Din primele săptămâni mi-am dat seama că în condițiile create nu mai puteam lucra în administrație. Legionarii deveneau din ce în ce mai abuzivi. Prima confruntare a avut loc când un șef legionar local s-a prezentat la mine cu pretenția de a pune mașinile rutiere la dispoziția lor pentru a le folosi în propagandă. Bineînțeles că am refuzat categoric, mai ales că mașinile erau necesare în campania de lucru în scopul pentru care fuseseră achiziționate. Tipul s-a burzuluiit și-a îngăduit o privire arogantă și a plecat bombănind.

Puțin după aceasta, într-o dimineață auzii câteva scurte împușcături în grădina din fața prefecturii. Legionarii se răfuiu cu bustul lui I.G. Duca, ciuruindu-l cu gloanțe. Câteva ore mai târziu am primit vizita primarului orașului Giurgiu, un distins medic și om de mare ispravă, care insista să-i primesc demisia, motivată de criza de autoritate în fața elementelor legionare. Între altele, adăuga că legionarii au voit să-i impună ca să numească în funcția de șef de cabinet (un fel de controlor în cazul de față) pe un oarecare în cămașă verde, ceea ce demnitatea sa nu putea să admită. Am primit demisia primarului și nevoind să-l înlocuiesc cu oricine, m-am hotărât să mă întorc și eu la profesia mea de origine; mi-am înaintat și eu demisia în scris Ministerului Afacerilor Interne. Neprimind nici un răspuns timp de o săptămână, am repetat cererea telegrafic și mi-a fost aprobată cu mulțumiri pentru activitatea depusă.

Ministerul Apărării Naționale m-a numit la comanda Regimentului 8 Călărași cu sediul la Galați, dar n-apucasem să plec (din cauza cutremurului din noaptea de 9-10 noiembrie) și am fost convocat la minister, împreună cu foștii prefecți militari, unde, conform cererii legionarilor – ni s-a propus să ne înaintăm demisiile din cadrele active ale armatei. Am protestat cu toții și am declarat să nu demisionăm, dar opoziția noastră fiind fără efect, am sfârșit prin a demisiona.

Ce urmăreau legionarii prin scoaterea noastră din cadrele active ale armatei? Nici mai mult nici mai puțin decât o nouă baie de sânge în felul celeia ce avusese loc cu câteva săptămâni înainte la închisoarea din Jilava, unde fuseseră asasinați câteva zeci de foști demnitari. Odată îmbrăcați în haine civile, ne puteau avea ușor la dispoziția lor. Între cei căutați acasă a fost și generalul „à la suite” Alexandru Filitti, eroul comandant al șarjei de la Robănești.

După rebeliunea legionară din 23 ianuarie 1941, când Mareșalul Antonescu a desființat organizarea legionară, grav compromisă prin asasinate și jafuri, decretul demisiei noastre a fost anulat. În acest fel, după o pibegie de câteva luni am redevenit activ și am fost încadrat la Comandamentul Capitalei. Mareșalul Antonescu n-a repetat greșeala pe care au făcut-o alții, de a lichida mișcarea legionară prin exterminare fără judecată. I-a dat pe mâna Curților Marțiale, care i-a judecat în condiții larg legale, condamnăm pe asasini la pedeapsa capitală.